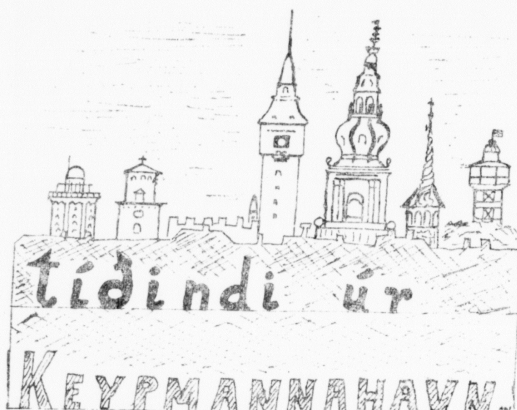
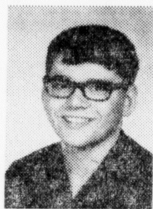

Ungdóms síðan

Ritstjóri:
MICHEL NIELSEN

SAS fann »útnyrðings- leiðina« – flúgvandi

I ár eru 10 ár liðin síðani trans-polarrutan varð opnað. — Má hon nú skjótt lata aftur orsakað af Sibiría-rutuna???

Tað verður sagt frá, at tá skrálingarnir í Alaska í 1926 sóu luf-skipið »Noreg« hjá Roald Amundsen flúga lágt yfir bygd teirra, blivu teir deyðaræddir. Teir hildu, at heimsins endi var komin. Men hvat annað skuldu teir halda, tá teir sóu ein »hvale« koma flúgvandi?

Tá skrálingarnir í dag siggja ein SAS-DC-8 polar-jet koma strúkandi við 4 hvítum stríkum afturúr sær, plaga teir at nýta hovi til at seta klókkuna.

VEÐRIÐ ER FINT

Rutan yvir norðrúpóln til Japan, sum nú hefur vart í 10 ár hefur vist seg at vera ófara reglulig. Hetta var ikki hvat ið óll hovdu væntað, tí nógv fólk halda, at flúging yvir polarokinum má vera ring orsakað av tí kalda veðrinum. Men so er als ikki. Veruliga er tað bent tað mótsetta. Veðrið í polarokinum er — sæð frá sjónarmiðnum hjá einum flúgvara — tað besta, sum finnst á jarðarknotinum. Tað er kalt, men áltíandi og — í skyhæð — er vindurin áltíð tólufrug. Hittin (ella í hesum fornum) kuldasiggin eru heldur ikki sera stór. Tann lægsta málgin, sum er framt á jörðini, minus 90 stig, bleiv málð umboð á einum jettflúgvara 16 km yvir Ækvator.

I FÓTAFETUM COLUMBUSSAR

Við rutuna yvir norðrúpóln til Japan, hefur SAS veruliga tikið tann tráðin upp aftur, sum Columbus noydgist at lata falla. Hann trúði, sum tit vita, at hann kundi sleppa til India eftir sjónum, men rendi á Amerika á leiðini. Cabot, Frobiher, Hudson og Baffin leiddu eftir útnyrðingsleiðini norður um amerikanska fastlandið og víðari til teir fegru Eyðurlöndini. Baffin náddi munnan, men slapp ikki fram, og fleiri hundráð ár skuldu koma at ganga, áðrenn tað eydnadist norðmanninum Roald Amundsen umboð á »Gjoa« at sleppa fram til býin Nome í Alaska.

Nokur ár áðrenn — í 1397 — reyndi svenskarin Andree at flúga um útnyrðingsleiðina í ballón. Tað gekk ikki gott. Ballónin datt niður og líkini av Andree og flogelum hansara blivu fryst nógv ár seinni funnin á Bæjarnýni.

FYRSTA NORÐPÓLSFLÚG- INGIN

I 1926 gjøgnumfordu Byrd og Bennet tá fyrstu norðpólsflúgingina, og tríggjar dagar seinni fylgdu Amundsen, Ellsworth og Noble eftir. Navigatörur teirra var norðmaðurin Hjalmar Riiser-Larsen, sum 30 ár seinni var við tá ið SAS opnaði fyrstu norðpólsflúgingina.

Tá SAS í 1947 byrjaði at hugsa um slíkar flogferðir, gjordist tað teimum greitt, at nú mátti eitt nýtt navigatiónssystem til. Yvir norðrúpólnum ber ikki til at nýta magnetiska kumpass. Ístaðin nýttu menn so gyro-navigatión, og eitt sokallað Polar-grid kort varð tikið í nýtslu. Hetta uppfínslir var nú ikki nakað serstakt, tí víkingarnir nýttu nokkurlunda sama slag kort, tá teir sigldu á norðaru leiðunum.

Ein annar norðmaður, Bent Bokken, fleg í 1949 fyrstu royndar-flúgingina úr Fairbank, Alaska til Oslo. Nú var vegurin opnaður fyri rutuferðir. So komu trenings- og observatiónsferðir, nýggj rutukort vórðu gjord av SAS-navigatörum, og í 1954 bleiv polarutan til Lon Angeles opnað. Try á seinni kom so København — Tokyo-rutan. Í fyrstu flugu teir við DC-7 flogforum, og flúgvitíðin var tá 30 tímar. Í dag flýgur ein DC-8 maskina strekkið uppá bert 16 tímar.

Menn hava gjørt eitt net av veður-urstöðum fyri at fáa meteorologisk-an kunneika um rutuna. Í Andenes í Noreg og Ísland og Svalbard, í Resoluti Bay í Canada og í Point Barrow í norður Alaska. Teir donsku myndugleikarnir bygdu veður-stöð og neyðflándingaplass í Station Nord í Peary Land, eina stöð í Dundas við Thule í útnyrðingshorninum í Grønlandi og Angmagssalik í Eysturgroenlandi. Flogforini verða eftiransað úr Keymannahavn til tey eru farin um Norðrúpóln. So tekur Anchorage í Alaska sær av restini.

VERÐUR RUTAN ÓNEYÐUG?

Útnyrðingsleiðin er tá tað ræður um flúging nú langt síðani funnin, og verður nýtt dagliga ikki bert av SAS men av nógvum øðrum flogelum. Meðan ferðafólk í hvitari skjútu drekka kaldar drinks liggur polarisurin djúpt undir teimum. Eitt ævintýr er blivið veruleiki, men fyri Tokyo-rutuna verður tað kanska bert í stutta tíð. SAS hefur nevniliga samráðingar við russar um at sleppa at flúga gjøgnum Sibiria, og kemur hetta at stytta um flúgvitíðina við ikki minni enn seks tímum. Til tá tíðina við norðrúpólsrutan viðvíkjandi rutuni til Tokyo verða óneyðug, meðan hon enn verður opin til Norðuramerika.

JAL YVIR SIBIRIA 17. APRIL

Japanesar hava eisini havt samráðingar við russar, og hjá teimum hefur tað gingist betri at fáa loyvi enn hjá SAS, kanska tí teir hava viljað slaka meira í krovum sínum enn SAS.

Men hvussu alt enn er gingið, so byrjar JAL (Japan Air Lines) tann 17. apríl flogferðir yvir Sibiria millum Moskva og Tokyo í samarbeiði við russiska felagið Aeroflot.

Orsakað einum — skulu vit kalla tað »tekniskum« — óhappi, dattur »Soga skipsins« tverri burturmillum hesa ferð. Hetta hefur tó onki at týða, tí vit venda aftur næstu ferð við eini frágæðing um, hvussu tað slagði av seglskipum kom at verða so nógv tað mest nýtta 117. og 18. öld, vórðu bygd.

Tónalist

v. KLAUS LUND

Niels W. Gade – 150 ár

Vit hava áður sagt, at vit royndu at vera fjøllbroyttir á UNGDÓMS-SÍÐUNI, og hesaferð hava vit eina grein, ið óivað má hava áhuga fyri tey, ið hava áhuga fyri tónalistini her á landi

Tann 22. februar var tað 150 ára føðingardagurin hjá danska komponistinum Niels W. Gade, í tí fylgjandi vil eg royndu at siga frá lívi hansara sum komponistur.

Gade varð føddur í København tann 22. februar 1817. Tá hann var liðugur at ganga í skúla varð hann settur í snikkaralæru, men tá hann heldur víldi vera tónlistamaður, létu foreldur hansara hann fíla undirvising í violinspeli og musikk-teori. 16 ára gamalur spældi hann fyri fyrstu ferð — tað eydnadist væl og hann kom inn á neringaskúlan hjá tí kongaliga kapellinum. Áðrenn langt var umliðið gekk hann loyvi til at koma við í orkestrið, og hann gekk við gleði inn fyri teir uppgávur, ið hann gekk.

TANN SKEIVI BYURIN...

Fyri kortum kom eitt týskt far-maskip til Nykøbing Falster í Danmark. Skipið sigldi inn í havnina og legði síðani at. So fór skiparin niðan á havnaskrivstovuna. Her uppdagaði hann, at okkurt logið var hent; tað var tann skeivi byurin, teir vóru komnir til. Teir skuldu havt verið í Nykøbing Mors, men okkurt misstak frá reiðarunum hevði soleiðis ført teir til Nykøbing F. Ferðin til Nykøbing M. kom at taka teimum umleið tveir dagar meira.

ÓHEPNIR TJÓVAR

Um dagarnar stjólur tveir tjóvar í London 25.000 skógvar úr einum lastbili. Men teir fingu eina langa nos, tá teir kannaðu »fongine« hjá sær: Tað vóru 25.000 vinstriskógvar.

Verksmiðjan, ið hevði gjørt skógvarnar segði frá, at hon hevði hugsað sum so, at um tað skuldi hent, at skógvarnir blivu stolnir, so skuldu tjóvarnir ið hvussu er ikki fáa nakra gleði av teimum. Sostatt hövdu teir sent 25.000 vinstriskógvar í einum bili fyri seg, og so sent teir 25.000 høgaskógvarnar við einum øðrum bili.

Helst munnu teir óhepnir tjóvarnir leita kring alt London eftir fólk, ið bert hava eitt — nevniliga vinstra — hein.

KINESARI

Tað er skjótt óneyðugt at siga fólk frá, at Margretha prinsessa skal giftast til várs við einum fransmanni. Nú hefur tað vist seg, at í Danmark skal storri dent-

framfara við eina konsert í Germandhaus — ein sera stór æra fyri ein ungán komponist. Fyri hesa symfoniina fekk Gade eina heiðursløn frá statunum, og fór fyri hana til Leipzig, har hann fekk starv sum hjálpari Mendelssohnar.

Eftir fyra ár í Leipzig búsetti Gade seg í København, har hann bleiv dirigentur í tónlistafelagnum. 1852 giftist hann og bleiv sama ár organistur í Garnisjónskirkjuni. Tó bleiv hann sum frá leið meir og meir upptikin av arbeiðnum við at komponera. Gade skrivaði fleiri

Niels W. Gade

stykkir, t.v.s. eitt slag av kantatum fyri solo, kór og orkester, og av hesum blivu »Elverskude« og »Korsridderne« enn spæld nakað nógv.

Til tað seinasta var Gade verkfúsar. Tann sama dagin, sum hann deyði (1890) spældi hann til hámessuna í Holmens kirkju, har hann hevði verið organistur síðani 1858.

Gade hefur havt ógvuliga stóran tyding fyri danskan musikk, bæði sum komponistur og dirigentur. Longu »Ossianouverturane« sýnir skiljala óksað av tí, sum var mest víðsmíkið hjá honum, tað serstakliga norðurlenska ljóðið og tónarnar. Hetta kom at verða eyðkennið hjá Gade, og ein kenndi tað

SPILDURNÝGGJ L. P. VID ROLLING STONES

Tann nýggja LP'in hjá Rolling Stones, »Between the Bottonse«, er eitt gott domi uppá, hvussu langt eitt popperkestar kann koma, um tað arbeiðið álvarsamt við musikkinum. Óli logini á plátuni eru skrivaði av Mick Jagger og Keith Richard, sum arbeidu eins gott saman sum John Lennon og Paul McCartney. Um ein skal siga tað milt, er munurin millum tey gomlu Jagger/Richard logini og hesa nýggju ófara stóru. Hetta gongur bæði uppá tekstirnir og logini.

LIVSEILOSOI! MICK JAGGERS

Tekstirnir á flestu songunum eru ávirkaði av tí serligu livseilofotini, sum Mick Jagger hefur. Hovudinnihaldið í hesum er, at alt skal henda nú, og at alt gamalt eigur at verða gloymt. Eitt serstakliga gott domi uppá hesum er »Yesterday Paperse«, har ið verður sagt: »hvør vil hava avísina frá í gjár, hvør vil hava gentuna frá í gjár?«

RELIGIOSUR SANGUR?

Men innast inni er Mick Jagger romantikkari. Hetta sæst í sanginum »She smiled Sweetly«, sum er ektaður romantikkur. (Upprunaliga skuldi nummarið verið religioust, tí tann upprunligi teksturin byrjaði »She smiled Sweetly«, men av onkr-

ur leggjast á undirvisingina í fronskum. Ja, ja, hugsa danir. Tað er tó ið hvussu er gott, at hann ikki var kinesari.

aftur í øllum verkum hansara. Tað serliga við hesum er tað droymandi eitt romantiskt minni um tatiðina, sum ein eisini finnur hjá yrkjarunum tá, m.a. hjá Oehlenschläger. Men Gade hefur eisini gjivið útrýkk fyri naturliga og javna einkulheit. Hann hefur skapað sangir, ið eru vorðnir eiginðum fyri alt fólk, sum t.d. »Pa Sjolunda lagði Slettere«. Tað norðurlenska lagið »Elverskude« (1854), men eisini »Forfantasiene« (1852) hoyrir til tey bestu norðurlenska verkini í háromantikkinum. Millum symfoniar hansara má ein nevna nr. 4, tann ljosi B-dururin (1850) og nr. 6, í G-moll, sum er meira myrkur.

Fyri danska tónlistarvið fekk hann stóran tyding, tá hann tók yvir leiðsluna av Tónlistafelagnum. Hann kom beint úr Leipzig við minnið um tað, sum Mendelssohn við ungdomligum frískleika hevði útið við Gewandhaus-orkestrinum. Gade sjálvar gjordi eisini nógv um seg og uppfordi í Leipzig allar symfoniar Beethovens, Bach Matthe passióna, og eina rúgvu av verkum Wagners og Mendelssohnar.

Gade fekk — ikki minst orsakað av Týsklandsferðini — eina sera stóran popularitet kring alt Europa ein popularitet, sum óivað bert verður yvirgingin av Griegh, tá tosað verður um norðurlanda-komponistar, ið okkara dogur era tað mest tey smáu verk hansara, ið verður minst til úttanfyri Danmark, meðan tað í Danmark fyrst og fremst eru elskaði sangir hansara.

Um ein stutt skal umtala tey kendastu verkini hjá Gade, má ein fyrirtaan symfoniar hansara nevna konsertouverturarnar »Hamlet« og »Michelangelo«, kantaturarnar »Forfantasiene«, »Strømmene« og »Frühlings-Botschaft«, og vokalerkið »Elverskude«.

Harafurt er Gade upphavsmaðurin til so kendir sangir sum »Uddrust helgt fra Golgathæ«, »Sol deroppe ganger under Liden« og »Gron er vårens hæke«.

Tað er ongín ivi um, at Gade eisini í framtíðini vil verða elskaður sum komponistur, hóast nógv fólk í dag ikki dáma tann senevnda romantikkina. Gade hefur jú, eins og Wagner, í einum tíðarskeiði verið ógvuliga nógv kritiseraður, men báðir komponistarnir eru komnir til æru aftur.

Klaus Lund.